

Universitätsbibliothek Wuppertal

Ivstiniani Avgvsti Historia

Procopius <Caesariensis>

Lugduni, 1594

Liber IIII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-147](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-147)

AGATHIÆ HISTORIA-
RVM LIBER IIII.

B R E V I A R I V M.

1 *Questio de cede Gubazis Colchiorum regis. Iustiniani hoc in iudicio constituendo sapientia. Processus iudicij criminalis in Gubazis percussores. Litera Iustiniani de Gubaze recitantur.*

2 *Colchiorum in Rusticum & Ioannem Gubazis percussores accusatio.*

3 *Populi in eosilem animus. Rustici suo & Ioannis nomine proluxa defensio ad iudices.*

4 *Consultatio Athanasii iudicis, & in reos lata sententia. Rusticus & Ioannes capite mutantur. Misiiani, qui Sotirem prefecum interfecerant auxilium petunt, à Nichoragane Persia aduersus Romanos.*

5 *Belli aduersus Misanos initium. Sabororum, qui Persarum erant auxiliary, mores, inconstantia*

& clades.

6 *Rodopolis à Iustino recepta. Misiiani ad deditiōem sollicitati legatos interficiunt. Eorundem extrema amentia.*

7 *Misiianorum obsidio & strages. Erratum militum, Romanorum sine prefecto auctoritate praedito pugnantium, & confusio in eorum exercitu. Ioannes Dagas illis praeficitur.*

8 *Romani noctu hostile praesidium inuadunt, excubitores Misiianorum interficiunt, Domicilia incendunt, & crudeliter seuiunt in infantes.*

9 *Seuitia sua Romani poenas luunt. Misanos supplices factos Ioannes recipit in gratiam.*

10 *Martino, Gubazis ob necē, exautorato, retrū summa Iustino Germani filio defertur. Nachoragā vbius execoriatus, Chosrois insu.*

II De Persicis regibus digressio Artaxerxes, Sapore, Ormisdas, Vraranes, Narses, Misdates, Sapore in matris utero coronatus. De prædictionibus Magorum.

12 Sub Sapore Iouianus imperium facilitate sua deminuit. Artaxerxes succedit Sapor, deinde Isdigeres rex clarus & pacificus: post hunc Vraranes, Perozes & Valens.

13 Cabadis, qui Valenti successerat, Lex de Polygamia, auctori suo exitiosa. Aliorum principum eodẽ tempore calamitates.

14 Chosroes Cabadi succedit, & exitum obtinet anteactæ vitæ parum conuenientem. Vnde Persicas historias desumpsit auctor. Pacis condiciones sub Chosroe, inter Romanos & Persas.

Sanguis innocentis principis requiritur, & sceleratos si carios trahit ad supplicium.

VM interea ad hanc Romanis victoriam bellum cum Persis gestum iam euasit, & perinde rebus induciæ essent, armis iã quiescentibus, in quæstionem mox venit audax illud in Gubazé facinus.

Athanasius igitur ad id delegatus altiore throno decenter infedit, veste indutus, qua ciuiũ Romanorũ primores vtur magistratu fugentium: huic aderant viri & scribere velocius docti, & literas cursum perlegere. cũ his simul & administri graues quidã, & seueriores, & scientissimi in foro iudiciali vadredinis circũstabant, & tonanti voce præcones licitorẽsque magistratibus assueti. his permillum, vt ferrea vincula, collarios circulos, cõpedesque, & huiusmodi cætera ad torquendũ homines instrumenta secũ deferrent. Et sanè mihi Iustinianus Imperator ipse videretur nec indecenter, nec temerè, sed sapientissimè contemplatus, quæ vsui mortalibus forent, iudicium hoc pacto procedere ea de causa iniunxisse, vt non solum barbari homines maiori quadam

Quæstio de eade Gubazis, & Athanasii iudicis agẽdi ratio.

Iustiniãni hoc in iudicio constitutio sapientia.

dam dignatione & reuerentia tradita sibi Romanas leges demirarentur, sub ipsisque pati imperium infuſcerent; verumetiam vt si Cubazes deſciscere ad Perſas voluiſſe deprehenderetur, iure poſſet is caſus videri, & Colchij de cætero nil angere, nec perinde rem grauem perpeſſi moleſtè id ferrent. tum & hi, qui cædè paraſſent, ſi falſo Gubazem arguerentur deſectionis inſimulaſſe, ita eſſent afficiendi & condemnandi, vt præcone ſe comitante per hominum cœtus circumacti, exitiali gladio aſtantibus vniuerſis capite pleſcerentur: futurum eſſet, vt rei exitus per barbaros magnifieret, & duplicata ſimul & aucta his viderentur ſupplia. Satis enim imperator callebat, quod ſi ſeorum, & repentiſſe, morèque barbarico Ruſticum Ioannémque interfici iniunxiſſet; Colchios omnino exiſtimaturos fuiſſe, haudquaquam ſufficienter acceptam iniuriam deleri hoc pacto poſſe, nec decentes delicti pœnas hos pependiſſe: ſed iudiciale forum ſi ſuo ex ordine maneat conſtitutum, ita vt vtrinq; contradictione & litibus decertetur, miniſtris iudicialiſ vtrò citroque curſitantibus, reis actoribꝫque coram conſtitutis, ita vt rogati reſpondeant, comparente iudicum maiestate, & grauibꝫ ſententiis auditis, & (quod horribilius eſt) in exitium ſæpe pronuntiatis, proſectò maius aliquid barbaris viſum id iri exiſtimabat, & quòd admiſſi facinoris excederet merita, nimirum quum iudicialia hæc inſtitutio vel ipſos Byzantijs ciues, cœſi continenter in ea exercitatos, perterrefacit, & plerunq; non ſatis ſui compotes reddit, nedum barbaros homines & talium inſuetos. Vnde nil ambigam, Romanas has leges, imò & Atticiſſimas, vel aduſque Caucaſum prodidiſſe. Ruſticus demum Ioannésque producti è carcere, iudici ad leuam, vt rei, aſtabant, vtrinq; accuſatores aderant, Col-

Huius ſapientie partes ab Agathia diligenter expenſas Gubazis, Colchiorum & Sicariorum ipſorum reſpectu.

In iudicijs criminalibus maiestas quaedam vultu debeat.

Proceſſus iudicij criminali in percussores Gubarum.

*Iustiniani e-
pistola de
Gubazæ re-
citari pri-
mum iube-
tur.*

*Calumnia
in Gubazæ.*

*Princeps
malo occur-
rendum esse
censet.*

*Remedij
modus.*

*Audiendus
est accusa-
tus.*

chiorum sapientissimi, Græcæque loqui iam-
pridem instructi, orabant imprimis Imperatoris
epistolam in medium recitari, quam antea Ioan-
nes de his rebus ad præfectos derulerat: quod
vtique & Athanasio iudici placuit, vt ex his
quispiam ad hæc institutis epistolam magna voce
perlegeret, quæ istiusmodi est. *Incredibile quidem &
absurdum videtur, quod nobis renunciatum est, Gubazem
scilicet voluisse patriis ritibus derelictis, & qui secum iam-
pridem de diuinitate unum & sentium & fatemur, Ro-
manis dico & suis duobus destitutis ad insensissimos &
alienissimos velle desciscere, & qui de deo aliter lon-
gè ac ipsi nos sentiunt, præsertim quum nil prorsus mo-
lestius sit à nobis perpeffus. Veruntamen quum satis
intelligamus humana omnia mutabilia & labentia esse,
& cum ipsa rerum incidentium varietate natu-
ram etiam circumferri: non omnino diffidendum e-
tiam renunciatis censuimus, nec committendum,
quo minus quæ huic sunt, aut alteri cuiquam prae-
uè consulta, vel hoc tempore caueamus, ni fortè
curas nobis relinquere superuacuas & cogitatio-
nes velimus ambiguas, quum incertior adhuc rerum
exitus maneat: tametsi alienum quidem & tur-
bulentum maximè sit, quum non omnibus possit fides
firmior adhiberi, suspicione semper & timore re-
pleri, vel ex his quidem qui familiarissimi sunt.
Sed alioquin etsi id in omnibus vincat, sequamur &
ipsi naturam, & relatis nil fidei demus. Sed ne
quid sæuè crudeliterque in Gubazem per nos for-
te agatur, nève non perinde decentius remolle-
scamus, sed euiemus [vt] potius vtrinque futuram
forsitan poenitudinem; rectè consultum nobis est
visum, & quod medium teneat, vt vir ille se ad
nos conferat. Mittite itaque eum siue volentem,
siue inuitum. Quòd si, vbi id velle vos ille co-
gnouerit, obsistat tamen, & vobis se comprehen-
denti-*

dentibus siue trahentibus venturum se neget, quod isti factū erit perfacile: siue propulset, aut obuiam ear, siue ut cunque in vos manus extulerit: quandoquidem rei præmeditatæ argumenta nobis hæc forerent, & vos infensissimi hostis loco hunc habetote; & si quis hunc huiusmodi audentem occiderit, merito casum censebimus, erit que id facinus patranti impune nec homicidij punietur, sed perinde erit, ac si tyrannum occiderit, laudandus. Hac igitur imperatoris epistola eiusmodi demãdante perlecta, mox Colchij viri, qui ad accusandum parati erant, quandoquidem iudices ita decreuerant, vt priores hi dicerent, ita exorsi sunt.

2 SATIS iam esset scelus id iudices, quod hi ausi sunt, vel nobis tacentibus acerrimis hos suppliciis subdere: sed quoniam nostris legibus visum est oportere de patentibus maximisque criminibus haudquaquã sententiam ferri, nisi prius quæ gesta sunt, sermonibus agitentur; accedimus iã, quæ facta sunt, narraturi, hoc pacto nobis, quod lege cautū est, absoluetur; si ea, quæ dicturi iã sumus, simpliciter & sine arte nunc explicamus: & sanè hæc haudquam talia sunt, quæ sceleris queant magnitudinem perscrutari. Verum quæ nam hi excusatio relinquetur, qui virum vt vobis amicū, familiarem; & sociū eiusdem vitæ, eorūdem & foederum, ita & deo vobiscū vnã quam optime sentientē; & omnia, quæ vobis cõsuetissima sunt, asscurū, impudenter adeo obruncarint, deprehensique sunt; quandoquidē & hostibus pergratã rem fecerint, aduersum vos inimicitias exercuisse? Imperator, ô iudices iã interfectus genere non ignobilis erat, sed virtutis studiosissimus, & Romanorū partes lōgē acrius tuebatur, quã parricidæ isti & scelerati. Euerse iã Colchorū res sunt, & penitus defluxere, sed verius Respub. ipsa: etsi pars quædam ipsi nos sumus non perexigua huic subditorum. Et vobis sanè deperit

Recitato principis mã dato oportet accusatoribus alteram avertam præbere.

Hoc autem munere finguntur Colchij prolixã actione aduersus Ioannem & Rusticum. Primum verò diluunt crimen Apostasie & perduellionis Gubaz; obiectum.

Deinde ostendunt quantã damna Colchis & Romanis Gubazi cades attulerit.

nostrarum rerum constans habitus ille, & ad id tēporis inoffensus: ac virium non parum deceffit, vestitque præfens iste viuendi modus non vndequaue integer est, sed paululum imminutus, nec decenter constituisse videtur, sed contrā arguitur ratio nominis cognomentum mentiri, quum sua sit integritate priuatus. Quum istorum delicta res vestitæ ita se habeant, haud tamen oportere affirmant, quod per se patratum iam sit, etsi pergrauē admodum videatur, vt ipsi nunc aduertatis, sed mentem ipsam scrutandam adeundamque esse, quæ gesta res sit, & obscurioribus argumentis nonnullis, id est, satis decentibus vos incendendo, animis vestris vt potius confingatis maximum vobis inde beneficium accessisse, quàm ex iacturæ perspicuitate, quæ vtique re ipsa & factis ostenditur, credere ea malitis. His hi argutiolis priusquam in iudicium venissent iactatis vulgarisque, multos se fallere arbitrabantur. Si igitur, ô iudices, in his certaminibus isti hæc addant, quæ apud eos habentur, qui planè intelligant, haudquaquam par fore tam apertam & expeditam iniuriam prætermittere, & in certis quibusdam potius de causis falli, & his frustra dissimulatis, non enim ferendum id est, vt hi apertè fatendo se hominem occidisse, portentosa nunc narrent, plurimum scilicet vtilitatis vestris publicis rebus fuisse ea ex cæde allatum. Quo nam pacto sibi ipsis contraria sunt nunc isti confirmaturi? vel quæ fieri id queat, vt factum id dum graue absurdumque nuncupamus, mentem ipsam mox laudemus, qua paratum id sit, inde Reipublicæ quæ in rem forent præmeditarum? Enimuerò vtilitas hæc, & iustitia, disiunctæ ab inuicem iam pridem fuere: proin *sanctitia quidem, & æquitas, nec iungi inter se possunt, nec commisceri.* Quod si nuda istorum peruestiganda cogitatio, vel ex ea quidem hi prauæ

*Tertio res
fellitur quod
res præstendebant, cladem illam Romanis fuisse vtilē.*

*Vtilitatis
ab istis conficta accuratior consideratio.*

mentis fuisse, & pessimi ingenij arguerentur, vt qui Persis gratificari voluerint: vnde nec Romani sunt carnifices isti merito nuncupandi, nec vt eiusdem gentis hominibus beneuole cum his ducenda fit vita, neque vt admodum infestissimis, quandoquidem sunt à communi naturæ lege seiuncti, nedum à nostra, & scripta. Aduersarij nimirum & alieni ex opere sunt, non ex loci distantia internoscendi. *Quales existimandi sunt Gubaris interfectores.* Qui enim que hostibus placeant, promptius exsequatur, iure pro hoste habendus est, siue presens is sit, siue vna militiam faciat, siue sue genti fuerit quam proximus. Sed dicturi forsitan sunt, neque amicum, neque imperatorem se obruncasse; sed hostem potius & tyrannum, & qui Persarum rebus studeret. Eo vesaniæ hi peruenierunt, vt ad Persas defectionis insimulent mortuum: ita nec misero illi relinquatur, vt malis eximi vel mortuus queat. Nunc verò prodicionis sit reus, tamen si vbi victor euaserit, nihil malorum sit de cætero habiturus. Quæ nam enim siue apud vos, siue apud barbaros lex accusationem collaudarit, quæ post iudicium fiet? Hi nanque accusatores, & iudices facti, & hostes, indicta causa omnia simul nil delinquenti supplicia intulerunt, quæ vero tyranno & condemnato subeunda fuissent. Nunc itaque prodeunt se vt defendant, qui interfectum iniuria criminantur: tamen si eos oportuisset, si criminationibus iam satis fidebant, vt priusquam obiecta refellerent, quicquid iuris in hunc habuissent protinus confirmare, & primi in iudicium trahere, non hunc criminando rursus & incusarent. Nam si permissum id omnibus fuerit, cur ipsi carnifices istos non occidamus, si liceat nobis in iudicium forte deductis, vt his fato defunctis, quæ antea deliquissent referre: & hac via eniti, iure nos contra peccasse, quandoquidem priores ipsi pro re nequiter gesta affe-

Quarto, occurrunt obsecrationi falsa, Gubaris defecisse ad Persas.

Respondent accusationem post iudicium haud esse instituendam.

Accusatores pro se iniquos esse demonstrat.

*Sæ verò in
fittia obser-
uantes.*

*Nihil tutius
inter homi-
nes futurum,
si in mortuis
innocentem
atrox accu-
satio sine
defensione
infringatur.*

*Tertia obie-
ctio, nēpe
Gubazis casus
de socios
reddis conti-
nentiores,
dilatatio.*

Et molestia, non iniuria in hos vindicaturi esse-
mus: hoc pacto altercationes decenter procede-
rent. Sed neque nobis id audendum, nec alteri cui-
quam, si pro patriis fuerit institutis viuendum. A-
gedum si cuique liceat eos, quibus cum inimicitia
intercedant, subito obruncare, id quæ sæpius fa-
ctum vel in infinitum permitteretur quempiam
audere: quonam pacto & vobis liceret intrepidè
sententias ferre, & tutius confirmare, quum pro
arbitrio quos velint interficiant omnes & interfici-
antur, & inuicem infidiis vti impunè confidant?
vel quomodo adepturi vos quempiam estis, in quæ
supplicia inferre possitis? quin potius gens tora ad
internecionem peribit, prærepturæque est quæ-
stionis & tempus, eorum proculdubio prauitas,
qui sese quotidiana impugnatione deperdant. Sed
cur, inquit, molestum id fuerit, si homine vno
& hoc proditore deperdito, cæteri omnes, quibus
sunt fœderibus societateque iuncti, continentio-
res reddantur? Enimvero ex proditorum interitu,
vel si infiniti dispareant, si nihil aliud interfectori-
bus afferatur utilitatis, istiusmodi tamen vti è me-
dio prorsus tollantur, de se satis ad aliorum com-
modum valent. At si prodicione nulla deprehensa
occidatur temerè vir præcipuus aliquis, & tormen-
tis afficiatur, perinde in eo facinore apertè depre-
hensus: quo pacto socij poterunt continentiores
iam reddi? quo inquam pacto non isti potius con-
uentiones dissoluât, si sceleris participes fuisse vos
duxerint? id sedulo animo agitantes, quòd si er-
ga familiares & coniunctissimos charitatis atque
iustitiæ fueritis prorsus expertes, in alienigenas
& peregrinos serò vos stabiles fore, nec eos nisi
incidente necessitate de cætero cognituros. No-
bis tamen sat constat, nec eius vos consilij par-
ticipasse, neque quod his duntaxat insedit sce-
lus,

ius, in omne Romanorum genus iam pertuasum : neque nostram de vobis conceptam opinionem, quod fideles ex vestra consuetudine constantioresque sitis, æquissimarumque vt sit apud vos legum eximius vsus, istorum est malignitas peruictura. Sed aliter longè sentimus, & vestrum id iudicarium forum pro communi gloria constitutum videmus, vt vniuersi intelligant homines, haudquaquam vestra voluntate id factum, vt tam grauia & violenta Colchi paterentur. Sed nunc fortè in ambiguum multitudinis sententiæ distrahuntur, & in incertum feruntur, quæ sunt cuique visa: ex vestro tamen iudicio, quod ab hoc & vulgari longè plurimum differt, ò iudices, perspicuum fiet, non familiarium proditores vos esse, sed peccantium castigatores. Hi verò etsi verba videntur in sui defensionem fecisse, satis tamen coarguuntur sese inculpasse, & sceleris absurditatem fateri. Siquidem per imperatoris epistolam præfectis iniungitur, Gubazem ad se vt Byzantium mitterent, & primò persuasionibus agerent : proinde si dicto minus parèret, vt cogerent, non tamen prius necarent, quam ad defectionem penitus descendisset, seu in Romanos cœpisset hostiliter agere. Hi verò quum neque præfectorum munere fungerentur, nec alias istis permitteretur, vt licentius & pro arbitrio agerent, confestim miserum obruncarunt, haudquaquam prius vt Byzantium iret, hortati; vel mediocriter vt renitenti vim intulerunt, nec tunc primum hominem periclitari, si quo forsitan modo non iussis obsequi auderet, tamen glorientur quam maximè, & iactare nil desinant, imperatoris mandata sese peregisse, quum illius potius asperneretur sententiam, ausi in primis falso Gubazem in-

*Prudenter
admodum
ad iudices
conuertunt
sermonem,
& tanti sceleris conscios
& fautores
non fuisse affirmant.*

*Quintoloco,
Imperatoris epistolam
(nempe Adrianis caput) diligenter excutit, & in singulos eius articulos ab accusatoribus peccatum fuisse perspicue ostendunt.*

culfare, & de se facere, quæ a rectoribus essent imperatis alienissima: & quod cæteris erat absurdus, nec præfectis ipsis epistolam ostenderunt, ut perceptis, quæ scriberentur, satius facienda decernerent. Quo igitur pacto istorum audaciam nõ quavis pernicie, & quibusvis supplicii longe superiorem quis duxerit? Liqueat sanè nulli hominum inferendam esse iniuriam, idque & fugiendum, & vitium iam pridem fuisse; præsertim quum amicus sit, & beneuolus, qui a proximis impugnatur, & iniuriam patitur. Quis enim nostrum pro Perfarum diuitiis sua omnia offerentium erga vos pristinam immutauit beneuolentiam? Quis Chostrois Perfarum regis non est amicitiam aspernatus, & quum ei sat licuisset in omnem felicitatem procedere, erga vos amorem imminuit? Quis, inquam, quum vestra loca per Persas diu opprimerentur, vestris adhuc constantibus auxiliis, a vobis desciuit, & ita ut subito ad Caucaſi montis miranda transiret, & non potius tulerit in belluæ morem vitam hinc ducere, quàm hostium liberalitate admissa, post reditum domi in deliciis viuere? Quis demum erat, qui

Sexto, Gubazes & Colchios aduersus Persas Romano rum amicitiam fideliter coluisse.

Septimo, Si Gubazes de medio rotolondus fuerit, a Romanis & Colchis magistratibus susse relinquentum.

uissima pati? Gubazes nimirum, (ò leges, ò iura) qui ad Persas defecit, qui tyrannidem cœpit, & Romanorum res prodidit, a Rustico & Ioanne, abiectissimis quidem & perditissimis viris, vir regius est ille occisus. Sed haudquaquam oportuit tam subito hunc per istos disperditum iri, sed per publicos potius Romanorum Colchorumque magistratus maturius condemnatus, per Imperatorem denique, ut cæterorum quauis de causa maximum, ut pœnas promeritas lueret. Verum quum nulla his esset tanti sceleris iusta causa committendi, sed odia potius absurdiora quædam, & ex inuidia nata, ad id hos mali prouexerint; non iniuria rectis consiliis,

filiis, prudentibusque cogitatis, & vtilitatis cognitioni nil temporis reliquere: sola his audacia luórique licentiæ plurimum exhibebant, & quod diu animis agitauerant quum denique parturissent, sic temere sunt executi, vt nec præsentis tēporis obseruarēt necessitatem, nec quoquam pacto conceperint animo, tantò ingruente Romanis bello prudentis viri officium fore, vt vel peregrinas & nondum cognitas nationes beneuolentia sibi & humanitate conciliarent: hi verò vel iam pridem familiarissimos, hostes Romanis vt reddant, quammaximi faciunt, & iam ad id isti perueniant, nam & hostibus cessimus, & aduersus amārrimos olim consilia inibant: terra Persarum erat, & iam patrias leges apertius apud nos euanuisse contigerat, & cætera inerant, quæcunque factionum sunt & distidiorum indicia. Quū itaque hæc omnia sic re ipsa processerint, & peracta iam sint, resque nobis tam prorsus deflauerint, exquisita quædam sunt his supplicia inferēda. nam si nos in Romanos fidem seruauimus, & in hac permanendo stabiles sumus; haud tamen, ô iudices, par esse censemus, vt nostre benignitatis fructum hi referant, vel minorib. pœnis afficiantur, quam facinoris natura deposcit.

3 POST QUAM accusatores istiusmodi criminationibus vsi dicendi finem fecere, Colchorū turmæ audite quidem, quæ dicebantur, haud sat poterant: sed cognitis postea, quæ producta per suos in conciliū fuerant, vel ipsę quidem certando operam animi promptitudine insudare, gestūque corporis ipso & nutibus identidem circumferri, & sic animo affici; vt quid ipsi sentirent, quidue commiserarentur, præ se facile ferrent. Dum interea iudices indictō silentio inuicem consultando tacitō rem incularent, condēnarentque, atq; adeo grauius ferrent, non statim reos perditū iri, sed alioquin

*Pars accusa-
tionis postre-
mam in qua
demonstrat-
ur Ioannē
& Rusticū
mala mentis
& consilio
crudeli man-
nus Cuzog
intulisse.*

*Conclusio, i-
stos exquisi-
tis suppli-
cis esse cruci-
andos.*

*Populi in-
crudeles Si-
carios pesti-
mè affecti
animus ex-
pressus.*

*Iudicialis
processus al-
tera pars,
res audire.*

hos hortarentur, in eorum defensionem quæ vel-
lent, vt dicerent, Colchorum multitudo proces-
sit in medium, & apertius clamitando fremebant:
ita vt in apertum voces iam ederentur. Colchi ta-
men, qui ad incusandum destinati astabant, mani-
bus significando, suos tumultuantes cohibuerunt:
vnde silentio facto, in medium Rusticus cū Ioan-
ne germano productus, verba huiusmodi fecit.

*Rustici ad
iudices ora-
tio singulari
artificio con-
scripta.*

*Gubazem se
interfecisse,
sed tyran-
num & pro-
ditorem, pro-
stentur.*

*Causa aper-
ta huius pro-
festiouis, à
contrario,
nempe vt iu-
dicium bene-
uolentiam
captent.*

Sed suauissimum id nobis certamen videret, &
gloriæ plenum, siquidem omnibus hoc modo per-
spicuum fiet, nos solum egregium id facinus pere-
gisse, vt hominem tyrannum & proditorem iccir-
co occideremus, vt imperatoris nostri res integræ
forent; ita vt si vel mors nobis sit obeunda, susce-
pturi vt non ingrati & volentes quidem hanc
simus, ac voluntarium id effecturi, quod angit co-
gitque, & moriemur optimum mortis hunc com-
meatum & lætitiæ habituri, quod satis callemus
Romanos adhuc in Colchos habentes imperium
nos relicturos, & nondum illud ab his fuisse per a-
lienos subtractum. Quod si apud Persas dicenda
nobis causa esset, negaturi omnino essemus, quæ
fecisse arguimur; extimescendæque essent certiora
iudicia, timorêque percussi in ambiguo forsità ver-
saremur, quibus nam verbis vtendum esset apud
iudices præcipue immanissimos, & ægerrime ob
id, quod patratum esset, ferentes, si spe falleren-
tur. Romano vero iudicium gubernante, qua nam
de causa sumus, quod fecimus, negaturi; quid
præterea ea excusaturi, quibus & vos affecti be-
neficio estis, quum tyrannum occidimus? Non
enim inclytum illud & Imperatorium nomen illi

reddendum, qui ex rebus ipsis ab ipso hoc nomine sit alienissimus visus, tamen accusatores isti ingenti voce apud vos proclamant, indignum facinus fuisse nos ausos, qui imperatorem necatumus, non enim ex purpura, seu quouis amiculo, & extrinsecus qua visuntur, alijs ornamentis, id regium nomen est cuiquam tribuendum, sed ei, qui aequitatem exerceat, nec decencia aspernetur, & cupiditates his solum rebus emetiatur, que animi stabilunt sapientiam. Si enim ipsi virum hunc occidendo iniustam rem ausi sumus, æquior futura esset in nos criminatio, meritoque & violenti, & insolentes per Colchos nunc diceremur. Sin vero suis ex moribus procul is à regijs hisce officiis aberat, ita ut nec moderati quicquam, nec peni per eum consuleretur, nisi ut clam in nos Persa deduceret, & his hæc proderet loca: quare non potius his egregie factis imminenti mali tempus erat præueniendum, quam regiam stolam vendendo sub hostium ditionem venire? Enimvero qui periculum sibi aliunde præmeditatum præueniit, quum protinus queat insidias declinare, & præsens utcumque propulsare discrimen, ut imposterum occursum consideratus queat se coaptare: profecto maiori securitæ ascribetur, si tum primum tormenta ingresserit, & non potius sua sit potestate contentus, qua contrâ possit, quum velit, malum inferre. At ubi consilia sint ad rem ipsam deducta, & ad opem ferendam nihil sit temporis reliquum, sed obestigio sint omnia peritura, & cum omnium communi salute dematur etiam huius spes omnis recuperanda, hic nimirum sapientibus celeritas est præligenda, ac ne quid indecentius patiantur, mox procurandum. Si igitur nunc isti irrupant accusatores, inquinatum scelus scædãque cædem identidem clamitantes, & eiusmodi nuncupationibus id factum decantent, & rem gestam enixè nitantur intendere: vestrû erit, ô iudices, eos ad memoriam reuocare, & contemplan-

Rationes quibus præbare nituntur Gubaz, & proditorem fuisse.

In Romano Periarum vim clam deducere cogitavit. Id quidem dicunt rei, verum minime probant, sed coniecturis longè positis in genere nituntur.

Obiectiones de atrocitate sceleris elevare student: & volunt sibi licuisse in Gubazem quod magistratibus in nefarios homines licet.

ri, qui priores eiusmodi causas obtulere, quib, ip^{fi} per nos rem gestam inuasimus, & facti ex æquitat^e animi bonitatem pernoscere: quandoquidem plei^f que in locis per ciuitates vagos quosdam & perditos homines siue fures spectamus, siue alios, qui grauiora quædam admiserunt facinora, hos quidē capite plecti, illis verò pedes præcidi: haud tamen factum id inculamus, & si sit inhumanissimū visum, nec præsidibus ipsis, qui ea supplicia inferunt, succensemus; nec perinde crudeles, scelestos, ac infelices hos dicimus: sed priorum illorum scelera animo agitantes ad memoriam reuocando, pro commissis pœnas hos luere credimus, perinde ea oblectemur crudelitate, si modo dicenda crudelitas est.

Ratio. Fuit Gubazes Romanorū inimicus.

Sed ratio illa petitio principij dicenda est.

*Pro confesso enim sumit, quod maxime erat con-
trouersum.*

Alia principij petitio, seu inuocatio in vniuersam Colchiorum gentem, cuius Gubazes fuit caput.

Quid ergo commissum sceleris? Hominem nec auimus nobis infensum: tamen si inimicitiarum accusatores id nomen aprius pariendo, non ei tantum, qui longo sit interuallo sepositus, astruant conuenire; sed cuius hominum, qui & si eiusdem sit nationis, quæ hostes faciunt, facere admittitur. Et nobis item ut optima ac verissima hæc probatur sententia, ut quæ rei ipsius naturā prospexerit. Quum itaque vtrisque nostrum id placeat, age dū hostem fuisse Gubazē, & prodito vtamur nunc argumento, quandoquidē huic innitendo iure is ex suis videbitur. Vniuersa hæc nanque barbarica natio, & si Romanorū sit ditioi subiecta, animo ab his tamē alienissimo quamprocul abest, & legum ordine degrauata, ad res nouandas tumultusque excitados suapte natura defertur, suoque more & libere viuere his haud dubie perquam suauissimū esset, nec cuiquam subdine improbitatis pœnas subirent: vnde quum id assequi nequeant, alias tamen hi nationes, quæ hisdē secum vel ritibus viuunt & quamproxime sint, ut sibi adiungant, quam maxime studēt. Quo vitio & si aperte Gubazes tenebatur, quia & barba-

& barbarus natus, & communi hoc genti perfidiae morbo tunc laboraret, eo est tadem aduersum nos liuoris euectus, vt non de cætero duceret, quod animo inerat, occultandum; quin potius accelerare, & re ipsa iam odia exequi, prauo fixa iam pridem ingenio ac male dissimulata: siquidem insulantibus nobis & quoduis discriminum attrestantibus, nec permittentibus hosti quippiam ex voto procedere, ipse tamen domi manendum cum suis iam duxerat, & a laboribus procul abesse malebat, quum alioquin & diligentius obseruaret, & percontaretur certaminum motus, quod loci essent; tum si quid Romanis fuisset bello egregie gestum, exque victoria quid certioris fuisset & vera gloriæ partum, confestim is infensissimi animi prodita vanitate, & obrectare adnitebatur, & perinde parui momenti facere ex rebus gestis laudem comparatam, vanum rei principium, ac vanissimum item euentum iactans fore, nec nostra id quidem virtute factum, sed fortunæ temeritate. Quod si forte spem præter aliquid minus prosperè gerebatur, (qui enim id fieri potest, vt res humana non plerumque in contraria aduersaque deuoluantur, vel eodem vt semper statu procedant?) cum is veluti promptior quispiam rerum gestarum censor, fortuna ipsa perinde innoxia statim omissa, tanquam expers illa vt eius casus fuisset, quod haud satis probè per nos gerebatur, præ animi pusillitate, debilitatè ve manuum, & consultationibus stolidè factis euenisse id decernebat, non fortunæ temeritate vel inconstantia: nec huiusmodi cætera, quorum contumeliosius nos arguebat, hostium ascribebat fortunæ, qua nos superassent. vnde quum nihil tacitum ferret, non solum Persarum exercitiis notiora hæc faciebat, quibus omnem operam insudaret, sed vel in Hiberiam vsque ad Alanos, Suanorūque nationes, & cæteros

*Color huic rationi aditus, nempe Romano præsperis successibus Guba-zen inuidisse & insul-
tasse.*

Persarum & aliorum barbarorum exercitiis malum istam suam mentem aperuisse.

barbaros, qui & ultra Caucasum incolunt loca, vel alios item atque alios, qui ab his longo sunt intervallo, & ultimos habitant terrarum fines, nuncios dimittebat, qui ferme significarent Romanos bello inualidos a barbaris deuictos debellatōsque esse. Et sane huius rei ob gratiam nuncios transmittere nunquam desisset, si modo continenter id facere potuisset. Quod utique studium non solum ad Romanorum in efferendam ignominiam ceperat, & si magnum id erat insensu animi argumentum: sed aliud quiddam, & longè maius elaborando machinabatur, nimirum qui eam famam, quæ de Imperatore Romano apud barbaras gentes peruicit, quod potentissimus sit, trophæisq; & plurimis præditus, in partem dissoluere idcirco animum intendisset, ut barbaras gentes, & si virium Romanarum admiratione simul & formidine captas, audentiores sidentioresque redderet. Num igitur hostis erit & iure, qui ista faciat, nuncupandus, an amicus potius & beneuolus imperator sociusque & fœderib; iunctus, siue ut aliascunq; denominare accusatores huiusmodi gloriantur? Tamen id nomē utrisque si communiter tribuatur, haud tamen aliter amicus discerni ab hoste queat, nisi ex incidentium rerum euentu, & utrum re-
 fte an aliter affectus animo sit. Si igitur Gubazes nostram victoriam ægrè tulisse arguitur, & iocunditate affectus, si quid ipsi fortè deliquimus, quare aduersus Romanas leges barbari isti inclamant, quibus in hos animaduertere consueuimus, atq; adeo, ut has fortè sustulerint, quum Reipub. firmitatem in partem obturbant, demoliuntur, & vastant? Sed si viderur, quæ dici decentius possent, nunc omittamus, & rerum duntaxat contemblemur experientiam, quoniam nos illa sit traductura. Tenebatur a Persis præsidium Onogoris ex Archæopolis circumiecto agro adempra: & erat quidem intolerandū id dedecus,

*Iustitiani
 ipseus lau-
 des, poteriã
 & famam
 petulanter
 lacerasse.*

*Conclusio,
 Gubazem
 fuisse tyran-
 num & pro-
 ditorem: me-
 rito itaque
 de medio se-
 blatum.*

*Altera
 pars defen-
 sionis, qua
 Rusticus e-
 minore co-*

dedes, hostilem exercitum infra nostrorum locorum conspectum tam validè confedisse. vicerat in præfectorum concilio ea sententia, vt in hos cū viribus vniuersis iretur, euertereturque, siue saltem depelleretur, quod ibi reliquum esset exercitus diu iam collocatum. Erant quidem nobis Colchorum pernecessariæ copix, vt non modo pro sua eorum locorum peritia plus aliquid, quam hi, qui eius regionis sunt imperiti, ad communem vtilitatem excogitarent, sed vt bellantibus nobis aduersus armatos & è munitionibus propugnantes, vel in Persas etiam, qui essent è Muchiride aduenturi, auxilio forent, & simul obuiam irent. Quid tum igitur hisce in rebus præfectis agendum fuisset? Nimirum precario gentis ab duce Lazorum deposcendum auxilium erat, factaque petitionis mox æquitate in belli societatem ea gens asciscenda. Precati sunt itaque, & rei ipsius aperuere necessitatem. Illetum, vt qui pro indubitato Imperatorem se duceret, perinde ac fas sibi iam esset pro arbitrio viuere, nec militare quidem nobiscum volebat, nec ad præsidium expugnandum contendere, atque adeo, vt ne adesse quidem tunc toleraret, nec pertinaciam deprecari suam, nec ad negandum saltem aliquem prætextum moliri creditu facilem: sed præfectorū reuiciebat petitiones grauius lōge & plane acerbius, quam mercenarij & subditi hominis dignitas pateretur. Ad hæc in præfectos odiū accedebat, & hostiliter illis conuiciabatur, perinde strenuè factum id duceret, & Imperatore sat dignum: quin etiam nomine singulos compellando, iamdiu præmeditatus & fidens criminationibus incessebat. Deinde cunctandum fuisset, vel egregium opus diuinius differendum, & castigationes ab eo expectandæ maiores, vel Imperatoris epistola de promenda, cuius hic iussu Byzantium iret, qui tamen in terris

*natur, argu-
mentis, a
præsentium
rerum consi-
deratione
desumptis,
Gubazes
Romanorū
hostem con-
iuratum
fuisse.*

*Nempe au-
xilium, quō
maximè fuit
opus, recusa-
uit.*

*Præfectis hu-
stilitate con-
uiciatus est.*

*Tertia
pars Cur
Gubazes ad
Iustinianum
non est de-*

*Auctus Peri-
culum ingēs-
erat in mo-
ra, tum Ro-
mani exer-
citus, tum
presectoriū
sporum re-
spectu.*

ne perexiguū quidem iter facere nostri gratia vel-
let. Sed qua nam arte ad Imperatorem transmitti
hic poterat homo, qui tantopere nobis esse infen-
sior occēpisset, nisi cum infinitis & turbulētissimis
seditionibus, ac ciuium cæde, & aperta quadam ad
Persas defectione; tū haudquaquam, vt hostis im-
pudentissimus, & vim omnino facturū, dictis ef-
fer obsequuturus: & eius gens omnis ad seditiones
fit promprior, tū quia suapte natura ad res optimē
constitutas, more barbarico cōmouendas & obrur-
bandas feratur, tum etiam quia in proximos habet
qui se tueantur. vnde & nos principe seditionis sub-
lato, tantarum calamitatum materiam tanta facili-
tate sedauimus, vt nunc apertius credi non possit,
quod erat omnino futurum. Non itaque, iudices, hī
nunc epistolam proferant, neq; idcirco nos deprimant,
quia quæ in ea perscriberentur, sectati nil simus.
Id nanque quod haud satis pateret, vt Gubazi
esset Byzantium ad Imperatorem eundem, profes-
cō periclitatio erat & tentatio quædam iure com-
posita, vtrum sponte is iussa subiret. Vbi verò facili
nobis eius animi peruicaciā cognita est & cōtentio,
quandoquidem id, quod minus esset, repudiaret:
quo pacto nobis non ad maiora erat progredien-
dum, & non euestigio ad eum finem mox concedendum,
ad quem multis intercedentibus malis ali-
quando tandem peruenimus? Non enim ei, qui
temporis opportunitatem neglexerit, nec se rebus geren-
dis tunc statim accommodet, licebit in posterum, quod om-
missum est, reuocare. Relinquebatur ergo, vt appar-
eret, & accusatores isti fatentur, vt Gubazem in
iudicium euocarem, & iocularia quædam excita-
rem certamina, & verborum potius vt grauitatem
& elegantiam, quam rerum securitatem deligerem.
Haud tamen permisissent id Persæ, qui præ-
sentes iam essent, & rebus incumberent. Sed post-
quam

*Cur conse-
ctim inter-
sectus sit.*

*Cur in iudi-
cium à Ru-
stico non sit
euocatus.*

quam Gubazes hostis esse, & proditor, vndequa-
que arguebatur, ad spemque erigebatur tyrannicam: quid inire esse Colchi putant, siue per nos, siue
per alios sit is obruncatus? Non enim praefectis
solum, siue aliis praepotentibus, necesse est ut bona mens
innascatur, & plane insideat: sed cuius hominum, qui
eius vita conditionis, in qua sit constitutus, cursum ut te-
neat, decorumque cupiat insudare, & quod omnibus
conferat, pro viribus exequi. Quamobrem & si va-
ni quidem & conspuendi apud vos iudicamur,
summae tamen erga Imperatorem fidei sumus, &
mirifice Romanos nos colimus: vnde & qui para-
re his insidias vellent, quo minus id facerent, coer-
cebamus. Quod si aliud quippiam id praeter di-
cendum erit, nosse vos velim, o iudices, pulchrum
esse, & in vero aequissimum facinus, quod oppor-
tune nos ausi sumus, nec sine Martini voluntate pa-
tratum.

4 His peroratis, Athanasius non minus tunc
primum Rustici dicta, quam Colchorum, ut simil-
lima veri admisit. Vbi vero bis iam ea est de re co-
sultatum, diligentius omnibus perscrutatis, quum
de prodicione & tyrannide factum nullum aperte
constaret, quo deliquisse Gubazes deprehenderet-
ur, sed iniuste potius videretur, & iniquiter fuisse
comissa caedes, nec per Romanorum opprobrium ad
Onogorin cum his simul in expeditionem iturum
se Gubazem negauisse comperiretur, sed quia praefectis
esset ob militiam admistam infensior, praedeli-
ciis nimis & negligentia debilitatis; confestim
Athanasius, quod de Martino dixerat Rusticus,
quod eius voluntate patratum fuisset id facinus, re-
ferendum Imperatori potius, quam in praesentia iu-
dicandum existimabat. His vero, ut aperte se caedem
patrasse fatentibus, ex scripto sententiam intulit,
qua interfici iubebatur, & capite plecti. Tunc demum

*Tyrannum
de medio
tollere non
modo prae-
fectis & pri-
maris vi-
ris, verum
etiam pri-
uato cuius
libet.*

*Conclusio,
Legati Im-
peratorum au-
toritate, Gu-
bazem fuisse
interfectum,
Athanasii
iudicis con-
sultato, ob-
seruatu di-
gna.*

*Sententia
in reos ia-
ta causa.*

*Ioannes &
Rusticus ca-
pitis dam-
nati.*

Rusticus & Ioannes comprehensi, mulis impositi, & publicè circumacti, maximum de se & horribile spectaculum Colchis præbuere. nam obstupefacti astabant, præcone voce ingenti & apertius proclamitante, monentéque, leges vt vererentur, iniustaque cæde vel singuli abstinerent. Vbi verò præcisâ his capita sunt, tum omnes decussa molestia è Gubazis morte concepta in commiseratione sunt versi, & in his certamen omne solutum, proinde Colchi Romanos rursum summa beneuolentia prosequi, & pristinos renouare mores. His ita peractis, Romanorum exercitus per castella præsidiaque hibernabat, vt cuiq; erat iniunctum. Interea viri quidam Misanorum primores in Hiberiam ad Nachoragan Perfarum præfectum profecti, renunciatis quæ in Sotirem ipsùm egissent, vera profectiois causa occultata querebantur, quòd postquã Perfarum partes sectandas sibi delegerant, per Romanos & Colchos cõtemnerentur, & inter abiectissimos habituri, denique sibi Romanorum præfectum Sotirem instituisse, & verbis quidem prætere, eorum se oppidum velle vt sociis inde aurum impertiret, sed finem fore in suæ gentis perniciem: vnde quum in præfenti liceret vel funditus his interire, vel Romanos præueniendo ex audaci facinore apud nonnullos sibi gloriam vendicare, vel hoc saltem pacto imminui, viuere tamen se pro arbitrio malle, & sua vtunque expedite sit visum disponere, delegissèque poriora, & quæ magis humanis inhæreant moribus, aliorum siue conuicia siue criminationes parui se ducere, maximi tamen salutem, Sotirem deinde fateri se obruncasse, vt exactis ex eo pro illata iniuria pœnis ad se & Persas facta hoc pacto erga hos beneuolentiæ fide cum gloria maiori transirent: Romanos tamen non desituros asseuerabant, quum pro re gesta, tum defectionis ob causam ad Persas

*Vicariorum
iustum sup-
plicium, ex
quo oritur
inter Roma-
nos & Col-
chios mu-
tua beneuo-
lentia incre-
mentum.*

*Misanorũ
ad ducem
Perfarum le-
gatio.*

*Facile est
accusatori-
bus aurem
principis ad
bella procli-
uis demul-
cere.*

Perfas facta, rem molestius ferre, sed se quam celerime inuasuros; sublaturósque, vbi eò concesserint, vniuersos. Quocirca decentius fore, vt qui se suáque dederent, rex vt benigne suscipere opemque ferret, eorúmque loci prospiceret, vt suá ditionis iam factis, nec per negligentiam gentem nec paruam quidem, neque obscuram & periclitantem iri disperditum sineret, quippe quæ ad eius imperium non parua sit futura utilitatis accessio. nam & peritos se belli esse facile se comperiturum aiebant, seque pro Persis quum opus foret fortissimè pugnuros, suámque regionem quia supra Colchos residet, peridoneam fore, vnde tanquam è munitionibus in hos tutò fieri insultus queant. His Nachoragan auditis, Misanorum oratores perquam lubens excepit, factámque ad se defectionem probauit, fidentésque abire hos iussit, vt in tempore Persica auxilia habituros. Hi itaque, vbi ad suos reditum est, singulis vti acta fuissent renunciatis, spei plenos hos faciunt.

5 VERE autem incipiète, Romani in vnum coactis iam exercitibus, aduersus Misianos ducere statuunt. Bozes verò Iustinúsque, vt in insula manent, constituuntur, eas partes asseruaturi, & curæ vt his cætera forent. ad hominum autem tria milia equitibus pedites intermixti ad bellum sunt missi, inter quos erant clarissimi viri Maxentius Theodorúsque Zanicarum copiarum præfecti, vtri que, vt sæpe iam diximus, bellicosi, & ordinum duces. & hos quidem in expeditionem profectos subsequuturus, haud longè post erat Martinus, vt omnes simul ductaret. Hi tamen interea ne in exercitatu manerent, eius exercitus præfecturam sunt nacti, quoad his esset per agrú pacatum iter, Barazes Armenius, & Pharfantes Colchius; qui nec laború tolerantia, neque alia dignitate cæteris præstarent

Misiani legati à Nicho ragane petunt auxilium & defensionem aduersus Romanos promissisque onusti repertunt donum.

Sotiris & filiorú eius sanguis de Misianorum manu requisitur. Sanguinarios horrenda manent supplicia.

Varia Romanorum in Misianos agmina.

militibus, sed nonnullis inferiores potius essent. Lazorum præfectus alter militū erat, dux alter Colchici imperatoris familiarium agminum, haud tamen tantum his vel prudentiæ vel audaciæ inerat, ut fidentius iubere præfessetque Romano exercitui possent. Et Romanorum iam copiæ in Misianorum agrum peruenerant, & progredi iam cupientibus impedimento fuit Persicum agmen eodem coactū. Persæ namque, quæm se Romanos ad bellum parere præcissent, & aduersus Misianos ituros, ex Hiberia motis & castellis circa Muchirism castris, eodem quò & Romani tendebant, agrum Misianorum ut mox defensuri, ita & allaturi his opem. Quæ itaque circa Psilliorum præsidia Romani statione haberent, tempus extrahere nitentur, quoad æstas exiret. Nam velle tunc Persis simul & Misianis obuiam ire, nec commodum fore, & falli se posse rebantur. Sic itaque utrinque exercitus quiescebant, & in neutram partem progrediebantur: sed se inuicem asseruabant, intentique expectabant, si quis prior impetum faceret. Aderant autem Persis Hunni Sabirique auxiliares & mercede conducti. Constat hanc gentem & maximam esse, & hominum copia abundare, bellique studiosissimam, ac rapinis admodum deditam, ac alieni percupidam: sed lucri auiditate, & prædæ spe nunc his, nunc illis sese in belli societatem adiungunt, & simul pericula subeunt, ad alteriusque partis hostes, suos fallendo, sæpe pertranseunt: siquidem cum Romanis plerunque, cū Persis sæpe & mutuo in aciem procedunt, & certamina ineunt, momentoque temporis ad utrosque exercitus alternis versi stipendia faciunt, nam & priore bello aduersus Persas pro Romanis pugnarunt, & Dilimnitarū vim magnam noctu se inuadentem interfecerunt. Quo bello confecto, pro conuenta acceptaque mercede a Romanis aliò

Progredi cupientes à potentiore exercitu retardantur.

Obuiam ire variis inimicis simul incommodū est periculo sum.

Auxiliarium Sabiorum leuitas seculis sequentibus à plerisque reuocata cum infelici successu.

aliò abierunt, ita vt rursus qui paulo antè Romanorum hostes acerrimi extitissent, hi sequerentur, siue iidem illi hi fuerint, siue alij quidam, Sabiros ramen fuisse sat constat, & eorum ex gente, qui Persis auxilio mittebantur. Hoc itaque Sabirorum ex agmine homines ad quingentos sub diuò confederant, & haud longe a cætero Persarum exercitu stationem habebant. Quod vbi Maxentio Theodoróque cognitum fuit, & quod dearmati per negligentiam, & in hostico solutius viuerent, confestim in eos trecentorum equitum turmam duxerunt, vallóque circumfesso (non enim plurimum is eminebat, nisi quantum extrinsecus hominis equo insidentis caput duntaxat compareret) vnde quaque & è propinquo lanceis, saxis, sagittisque, & alio quouis armorum genere, quod manibus occurrisset, barbaros confodiebant. Tum illis plures esse, quam in vero erant, hos suspicantibus, & simul re insperata perterritis, sese tuendi nulla animus cogitatio subiit, ne fugæ quidem locus patebat, vallo muróque circumactis. ibi ergo ad vnum omnes & passim cæduntur, quadraginta & soli, qui hostes mirificè latuissent, vix euasere. Hi nanque è muro, quem reptando inscenderant, in alteram se partem præcipitarunt, in densiorémque & proximam syluam delituere, quos tamen Romani cæteris cæsis infectando peruestigabant. His itaque Persis renunciatis, extemplo duum milium equitum turmam, acie instructa in Romanos miserunt, illi ramen tanta multitudine in tempore declinata, iam factis contenti, citatiore cursu retro in præsidium, vnde profecti erant, se receperunt. Pro re quidem egregie gesta gloria elati mutua gratulatione efferebantur, tamen si Maxentij ducis ob gratiam grauius angerentur. Is nanque vnà cum cæteris dum eos infectaretur, qui se in sylua abdiderat, telo

*Quæ negligē
tius in hosti
co viuunt
& vigilant,
exitio sunt
proximi.*

*Perterriti
& vndiqua
que ab hoste
circumfessi
facile per
eunt.*

traiectus desperantibus omnibus salutem recepit.

*Rhodopolis
à Iustino
recepta.*

6 IUSTINVS interea suis è ducibus quempiam Hunnum genere, Ehninzur huic nomē erat, ex insula cum duobus milibus equitū ad Rhodopolim oppidum misit. Rhodopolis verò Colchiorū quōdam oppidum fuit, à Persis tamen tunc tenebatur, per Mermeroēn ducem antea captum, & valido præsidio obfirmatum. Quemadmodum autē transacta ea res sit, quandoquidem Procopius rhetor de ea satis perscripsit, prætereo. Eo igitur vbi est ventum, prospera quēdam inuit fortuna, excesserat nāque tum fortē ex oppido Persarum præsidium ad breue alibi permanfurum, incolarūque multitudo ipsa diuersim diuagabatur. Opportunitatem igitur nactus Ehninzur, sine vllō labore vrbe potitus, per eam ingressus discurrit, & Persarum quos reliquos esse intus deprehendit, occisione occidit. Ciues verò vbi cognouit externo potius pauore, quā sua perfidia cum Persis sensisse; vt patriam incolerent rursus permisit, & acceptis obsidibus omnia in tuto constituit. Hoc pacto Rhodopolis ad priorem statū redacta patrias leges recepit, & sub Romani Imperatoris denuo ditionem concessit. Sed ea cæitate nil aliud actum memoratu dignum. hyeme verò iā appetente, Persæ quidem sublatis castris ad Cotaifim in Hiberiam se receperunt vt his ipsis in locis hibernaturi, auxilia detestati, quæ Misianis tulissent. non enim id æquum esse censebant, nec patrio more permissum, vt eo tempore anni in tam longinquā expeditionem labore artererentur. Romani verò perinde obsidione iam liberati occæptum iter tenebant. Verum vbi ad Tibelium (id præsidio nomen) iam peruenerunt: (id nanque Misianorum Abfiliorūque agrū determinat) superuenit Martinus, qui cæteras copias secū dūctaret & exercitu vniuerso disposito eodē confedit. Sed interea morbo & graui

*Audaces
fortuna in-
uat.*

*Persarum
laniena.*

*Tandē Per-
se deprehen-
dunt quā
male sibi
consultant q̄
qui populi
zumultuan-
tū suos
adiuant.*

tor-

correptus, ademit quidem & intercidit suimet animi promptitudinem. Is siquidem ea hic mēte imorabatur, vt in Colchicum agrum, & eius regionis castella paulopōst rediturus. Qui verò relinquebātur, quū ad Misianos progredierentur, à prioribus præfectis deducti, primò quidem tentandos hos esse duxerunt, si fortè vellent ad bonam mentem redire, ac suis recognitis ducibus commissorum iam denique pœnireret, & redditis simul Sotiri ablatris pecuniis Romanis se dederent. vnde delectos Abfiliorum ex gente facundissimos viros ad Misianos oratores dimittunt. Misiani verò tantum aberant, vt ceptam amitterent crudelitatem, vel futuris officii vt hanc compensarent, hisque perinde ornarent rerum suarum absurditatem; vt tanquam nefarij ac perditii homines ius gentium aspernando, & conculcando, oratores confestim occiderint, viros præsertim Abfilios, eiusdem vitæ, eorundemque morum finitimos, præterea & eorum prorsus expertes, quorum ipsi Romanos & Sotirem incusassent, præsertim quum se amicè beneuolèque, & que in rem essent, cōmonefacerent; nec molestius mandata referrent. eò hi furoris euecti. At tunc primùm impia quædam adorti, præcipites de cæterò eisdem oppressi malis, & maiori cum impietate deferebantur. siquidem cognito Persarum discessu, & desperatis ex conuentione pristina auxiliis, consisi tamen locorum difficultatibus, quòd ea nec se adire, nec transcendere Romanos posse rebantur, deteriora quædam aggrediuntur. Est mons quidam vrbi obiectus non admodum eminens, ascensu tamen accliu difficilique, abscessus vndique & planè abruptus, in medio breuis quidam & non multum attritus apparet callis, expedito cuiquam vni vix peruius, atque adeo vt si vnus aliquis eius montis summum fastigium armatus insede-

L. I. ij.

Rursus animi Misianorum tentatur.

At isti cadibus assueti legatos occidunt. Vide quòd furor populos sanguine gaudentes impellat.

Locorum munitorum confidentia.

Extrema Misianorum amentia.

rit, hostes omnino sit transitu prohibiturus, vel si eorum infinita sit multitudo, vel leues quidam & agiles sint, quales esse I sauros ferunt. Huic itaque loco confisi, in violentissimam quandam desperationem venerunt.

Patratum in legatos scelus, milites viros ad iram commouet.

7 ROMANI verò, patratum in oratores scelus vbi his primùm renunciatur, ira commouebantur. Sed dum interea barbari cunctarentur, & in montè nondum præsidia collocassent, præueniendo mox hi verticem occupant, & nemine prohibente in plàniora ex altera parte loca, ac late parentes campos descendunt. Misiani verò ea spe destituti, ex omnibus præidiis rebus auectis, & minus necessariis ignè absumptis, in vnum se, quòd munitissimum videbatur, præsidium coegerunt, Zachar ab antiquo denominatum, sed Ferreum deinde illi cognomè est inditum, quia & validissimum esset, & captu minimè opportunum. Dum hæc peragunt,

Zachar castellum, possessa Ferreum.

Equitum 40. Romanorum felix fortitudo.

Romanos quosdam ad equites quadraginta, præstantes tamen, vt qui ordines ducerent, quum seorsum à suis iter haberent, Misiani mixti equitibus pedites viri sexcenti inuadunt, rati se omnes facillè necaturos: quum illi vt belli peritiores, vbi in collem se receperunt, operam se tuendo nauabant. sic diu strenuè & ancipiti Marte pugnatum, Misianis Romanos equites circumuenire nitentibus, illis verò enixè adeo impetum in hos facientibus, vt hostium nunc phalangem irrumperent ac protinus profligarent, nunc rursus cedendo sese in tutum recipere. Sed quum interea ex edito monte Romanorum alia copia se ostendissent, dolo id agi barbari, & sibi parari insidias suspicati, concitatissimè statim sese in fugam dedere. Romanorum verò exercitus (iam enim inter se vniversi coierant) hos insectatus, tergis mox hostium insisteret, eorumque maximam partè occidit,

Misianorum strages.

occidit, atque adeo, vt tanta ex multitudine octoginta duntaxat in præsidium se illud receperint. Quod vtrique si eodem impetu inuasissent Romani, trepidantibus adhuc ex his, quæ acciderant, barbaris; cum vniuersis capi tunc potuisse nil ambigo, & die eadem bellum finiri. Sed quum his nullus adesset præfectus, qui vel præstaret prudentia, vel viribus esset & factis clarus, & perinde pares se ducerent omnes, atque adeo, vt nunc se inuicem ignauia incularent, nunc verò alternis iuberent, & huiusmodi alia quæ vel fecisse vel audisse hos dixerit quispiam. nam quidam & planè inglorij istorum fuere conatus. nam quum hi diuersa sentirent, diuersaque item & singuli vellent, & nihil eorum, quod varij cuperent, perageretur; grauius nimirum quisque ferebat, non fieri quod sibi collibuisse, negligenter & segnius ad rem gerendam prodebant, & acceptum infortunium peris que volupe erat, vt & iactare apud proximos possent, & sua extollere, & delicti causam fuisse id præter nil aliud demonstrare, quam quod suis iussis minus fuisset obtemperatum. Quum in his versarentur hi certaminibus, quam procul ab hostibus, vt hos obsessuri, castrametati sunt: vnde nec, vt belli consuetudo deposeit, oriente iam sole è stationibus prodeuntes hostibus insultabant, sed in segnicie inuicem socordiamque relapsi, supertuacaneum fore existimabant, diligenter aliquid & suo tempore exsequi velle, sed præproperè quidem & non opportunè in hostem ire, & celerius se ad stationes recipere. Quibus rebus Martinus ià cognitis, ad hos hominè misit, qui vniuersis præfesset, Cappadocem genere, præfecturæ dignitate iam antea nobilem. Ioannes illi fuerat indicum nomen, Dagan aliàs cognomento hunc vocitabant. is fermè pauloante ad Colchos fuerat per imperatorem transmissus, & Rustico suo

Erratum militum Rom. ob inopiam ducis austeritate præditi. Corpus sine capite exercitus sine duce. Triumvirum si perborum multitudo copias aliquam ad pugnam alacres pessimas.

In exercitu confusio vnde.

Ioannes Dagan opportunè exercitus languente præficitur.

illo in munere statim suffectus. Itaque in Misianos ubi demum peruentum est, quum præesse vniuerso exercitui iam occèpisset, omnibus extemplo circa præsidium coactis agminibus, id obfidere adnitebatur; & simul eos inuadere, qui extra præsidium essent, & omnia pro viribus obturbare. Barbarorum autè domicilia nõ intra circumactum erant præsidio murum, sed in proximo scopulo quodam & porrectiore sita, circa verò laxa abscessa abruptaque præcipitia & in profundum tendentia, vnde & locus aditu difficilis reddebatur, peregrinisque & insuetis erant planè incognita, quæ eodè sunt, omnia; ita vt vix incolæ ipsi pro locorum peritia ex angustissimo calle quodam & sublatente, ac maximo cum labore vitam tenerent; descendunt tũ, & iteratò sursum versus, quum opus fuerit, obrepunt. ad huius autè loci radices in planicie ipsa & loco patentiore fontes potabilis aquæ sponte sua emergunt, quibus potantur, qui arcem incolunt summam: vnde quum interdiu aquari per Romanos barbari prohiberentur, noctu aquam descendendo haustam asportabant.

*Miles strenuus & audax occasi-
nem ad vi-
ctoriã felici-
ter non raro
inquirit
& aperit.*

*Occasionem
repertã dux
prudens au-
uidè captat.*

8. VIR igitur Isaurus quidam, Ilius nomine, qui ea fortè è regione custos erat appositus, vbi primum non paruum Misianorũ manum longè ex interuallo & nocte intempesta descendentem peruidit, vt aquam deferrent, rem tacitus tulit; abeuntes tamen occultè subsequitur, & simul ascendit, quousque ad montis cacumen perueniens, loci situm, quantum in tenebris licuit, optimè contemplatus est, nec vltra viros decem ad aditum asseruandum fuisse appositos, quibus omnibus cognitis, descendens protinus, præfecto quæ viderat, singula explicauit. Præfectus verò eo ex nuncio gaudium ingenti affectus, nocte insequenti viris centum delectis validis quidem & audentibus, ad aditum illũ emisit, vt & locum simul cõtemplarentur, & si res posceret, impetum facerent.

rent. His deinde iniunctum, ut ubi in tuto iam constitissent, buccina signum darent, ut cæteris copiis muros repentius & summa vi inuadentibus, utrinque hostes obturbarentur. Qui verò ad id erant delecti, illum ducem in ascensum sectati, & hortati se mutò euadebant. Vbi verò ad medium est mōtis peruentum, incensum vigillum igne apertissime conspiciantur; ipsos verò quamproximè decumbentes, quorum septem sopiti stertentēsq̄ue iacebant: vnus duntaxat cubito innixus, perinde excitus declinaret. nā & is capi somno iam cœperat, & capite inclinari, nec satis patebat quòd nam euasurus iā esset, quum identidem dormitando excitaretur. Interea Leontius quidam in lubrico quodam cœnosoque loco in terrā prolapsus, clypeo diffracto defertur: vnde crepitu, vti par erat, iam edito existunt vigiles statim, exterritique & cubilibus adhuc insidentes, nudatis gladiis, & capitibus circūactis quoquo versus respiciebant. haud sat tamen imaginari factū id poterant. siquidē accensus & lucidus ignis visum his interceperat, quo minus possent qui in obscuro se continebant, apertius contueri: crepitu præterea, quem dormitantes exceperāt, nec clarius quidem, nec qualis armorum fragorem significaret, ab his poterat internosci. Romani verò apertius omnia intuebantur. nā gradu represso taciti morabatur, haud secus ac terræ hærentes, vocemque adeo continebant, ut ne hiscerent quidem, immotōsq̄ue pedes velut terræ impactos eodem tenore seruabant, siue hos sentibus, siue cautibus & saxis imposuissent. quòd si haud ita se habuissent, sensusque aliquis eorum, quæ gererentur, ad vigiles peruenisset; futurū omnino erat, ut per hos in decliue præuoluta saxorū ingentiū mole hi omnes artereretur, qui præsidium inuasuri eò peruenerāt. Stabat itaq; taciti immotiq; omnes, atq; adeo, ut vel ipsum in-

*Romani non
sui hostile
præsidium
inuadunt.
Nocturna
impresio-
nes, modo à
paucis, is-
que strenuis,
fiant, minus
periculosa.*

*In rebus ar-
duis ex v-
traque par-
te quadam
oboriri solè
qua miram
rerum hu-
manarum
vicissitudi-
nem osten-
dunt.*

*Excubitores
occisi. Aut
vigilandum
est in bello,
aut pereun-
dum.*

*Militum i-
ra mulieri-
bus non par-
est.*

*Presidium
barbarorum
incensum.*

*In infantis
exercita cru-
delitas pror-
sus effera.*

super spiritum continerent silentio pressum. Barbari autem, ubi nil graue esse, quod auribus accidisset, existimarēt; iterato in id, quod his gratius erat, mox relabuntur, libentissimēque decubando redormiunt. Romani itaque in somnum hos iam resolutos confestim inuadunt obruncantque, cū his simul & semisomnem illum perinde illudum & cōpellatum occidunt: demum intrepidē prodeuntes, ubi in frequentiora ædificiis loca diuersi effundebatur, tuba mox classicum cecinere: quod ut primū Misiani auribus exceperunt, rei nouitate obstupefacti, & eorum ignari, quæ tunc gerebantur, surgētes tamen suos mutuo conuenire, coirēque simul, & aliunde alius profilire, Romani verò vel in foribus ipsis obuiam his prodeundo, gladiūque eos excipiendo, ingentem edidere cladem, quum partim è domibus prouentes, partim præsentēs naēi, partim paulopost affuturos contrucidarent; ira ut nullum esset eius mali leuamen, vniuersis iam irruentibus. magna præterea vis foeminarum exploratione facta extra domos sese in publicum effundebant, nec ab his tamē Romani ira incensi, manus denique abstinebant, sed crudelissimē & hæ necabantur: vna tamen & elegantior quædam ardentes faces quū manu gestaret, publicè vagabatur, quæ protinus telo in ventrē icta quam miserimè moribūdā procubuit: cuius manu ubi miles quidam faces extorsit, circumiectis domiciliis ignē subiecit, quæ quum è ligno essent, & eiusmodi leui materia ædificata, euestigio cōstagnarunt, flammæque adeo in sublimē euecta est, ut Absiliorū genti, & aliis, qui longo tunc aberāt intervallo, quæ gererētur, significaret. tum barbari effusius interire, & mortem occubere. quippe qui domi manebant, & cremabantur simul, & ruinis contegebantur: qui verò è domo prouerēt, in prōptu gladiatorū perniciēs inguebat. Pueri præterea

præterea multi flebiliter matres nomine vocitan-
tes, mox rapti saxis partim inclementer illisi discer-
pebantur, partim verò per milites, & ludibundos
quidem, ex alto præcipitabantur, quos postea de lo-
co inferiore subeuntes alij erectis exceptos lanceis
perforabant. Et fortè haudquaquam immeritò Mi-
sianorum genti grauitè adeo succensebant Roma-
ni, tum quia occidissent Sotirem, tum quia & ora-
tores sceleratius violassent: non tamen tantopere
erat in teneros & recens natos ac ea iniuria defæ-
uendum, qui paternæ audaciæ & ignari prorsus, &
expertes fuissent.

9 SED non impunè Romanis id scelus fuit, si-
quidem nocte tota in his malis transacta, quum de-
letum esse oppidum his videretur, debellatique Mi-
siani; viri quingenti & armis admodum communi-
ti, è præsidio prodeuntes, de improviso Romanos
adoriuntur, & quam multis affectos vulneribus vio-
lentius impellendo in fugam vertunt. tamen illi,
vt in præcipiti acti, & abunde conuulnerati, ægerri-
mè se ad exercitum receperunt. nam instantibus
hostibus, relâque ingerentibus quum præcipites
agerentur, in saxa cotésque tibias & crebrius of-
fendendo dilacerabant, atque adeo, vt ad scopulum
repreare nulla de cætero subiret his animum cogi-
tatio: muros tamen ea ex parte, qua expugnari faci-
lius poterant, inuadendos esse, & fossam complen-
dam Romanis visum: vnde & casis, tuguriisque
quamproximè structis, è tuto mœnia iam oppugna-
bant, sagittisque & machinationibus vsi, quibus gra-
uissimam his demum obsidionem & planè intole-
randam efficerent. Barbari verò & si labore ingenti
afficiebantur, & acrius vrgerentur, haud tamè vel
coarctati sese & muros tueri desierant. iam enim
ex his quidam ad alteram Romanorum munitionû
partem testudinem importarant, vt omnia ad terrâ

*Penæ seu-
tia. Nec e-
nim mundi
iudex eos
probat qui
vocationis
limites fu-
renter exco-
dant.*

*Atræx pu-
gna Misiani
rum & Ro-
manorum.*

*Surrani
dexteritas
felix.*

*Tandem
Misiani,
quanius se-
ro, sapiunt.*

*Et post suo-
rum cladē
fiunt sup-
plices.*

*Prudens
præfatus in
gratiā sup-
plices reci-
nit. Et prin-
cipi sui au-
toritati cō-
modisque
cauet.*

profternerent: prius tamē quam vallo appropinqua-
rent, vel in testudine penitus delituisse, Surranus
vir quidā Hister in quempiā hostiū & cōspectiorem
telum intorsit, letalēque huic vulnus infixit, eo ca-
dente confestim concussa testudo ipsa inuertitur, &
aluo circumactō supinōque reuerti omnes nudati-
que sunt, quos Romani hastas eiaculati interfece-
runt. Vnus verō, qui fortē euaserat, quum ad præsi-
dium proximē peruenisset, portulam iam iam ingre-
surus, sagitta ictus interiit, cadēnsque in limine ia-
cuit in interiorē partem porrectior. Qua re Misiani
animaduersa sinistrum id futurorum omen euitan-
dum sibi quammaximē, ac detestandum (vt arbi-
tror) rati, desperatisque suis iam viribus, & Perfici
auxilij spe tandem deposita, cupidi pro vi Romanis
illata metu denique liberari, proprias vires emensi,
quod nec bello pares Romani fore se ducerent,
nec bellum sustinere diutius possent, vix aliquando
tandem resipiscentes, ad Ioannem oratores mise-
runt, precatum, ne se perdere ad internecionem iam
velleret, gentem ab antiquo obedientem, & eadem
secum de deo quamoptime sentientem, & que quia
prius affecta iniuriis sit, ad id demum descenderit.
Barbarica quadam dementia factum, vt Romanis
obstiterent, haud tamen commiseratione & venia
indignos omnino fore se affirmabant, qui tot mala
perpessi, pœnisque tam acerrimis & tam multis af-
fecti iam essent, præsertim quum circumiecta præ-
sidio loca incendio conflagrarint, virorūque non
minus mille & quingentorum iacturam fecissent, &
pubescentium puerorūque item & fœminarum
numeri amplioris, atque adeo, vt haud multum de-
fuerit, quin Misianorum gens sit profus sublata.
Ioannes verō animo perquam lubenti, & multis de
causis istorum preces admittit, tum quia ne diutius
in loco deserto præalgidōque cum vniuerso exer-
citu

citu periclitaretur, tū quia satis poenarū iā dederāt, qui in se deliquissent: vnde acceptis obsidibus, & omni pecunia, qua praefectus Sotiris secū detulerat, recuperata; Imperatorisq; sauro in potestaté redactō, quod utique perfectorum proborumque numisma- tum fuit octo & viginī milium, additis octingen- tis, praedāque multa onustus, permisit rursū sua hi vt intrepide possiderent, vitāque innouando, pristino more vt viuerent. Ipse demum in Colchi- cum agrum reuertens; inelytum quidem & gloria superbientem, triginta hominibus duntaxat deside- ratis, reduxit exercitum.

IO POST hęc imperator Iustinianus Martino prorsus exautorato, Iustinum Germani filium copiis vniuersis, quæ apud Colchos & Armeniam erant, liberæ potestatis & solum praefecit. Iampridē enim illi id animo inerat, ne de cætero his imperaret Martinus, quia in Gubazem insidiarum non mi- nima causā fuisse argueretur. Continuerat tamen antehac animum, & rem planē dissimularat, haud- quaquam per id temporis ratus principes esse vel concitandos, vel loco mouendos, rebus adhuc ea in regione turbatis, & eo minus, quo & is esset exerci- tibus gratus, tum quia bellicæ rei peritissimus erat, tum etiam quod opportunē decentēque bello cū- cta disponderet: cuius rei apprimē gratia incolumem ad id tempus seruatum fuisse nil ambigo. nam aliā- cum Ioanne & Rustico mortem simul obisset. Nūc verō prae trophæorum à se partorum, rectorisque consilij reuerentia, quo in ipso rerum gerendarum discrimine utebatur, depresso paulatim, ereptōque demum permagno illo superbōque imperatorio no- mine, titulum quidem illi permisit, dominari tamē in cæteros vetuit, sed priuatam iniunxit vt duce- ret vitam, poenarum se satis iam ratus ex eo per- ignominiam exegisse, tamen si parati in Gubazem

*Rei hominū
dy, principū
in virum et
lustrem ad-
missi. à pu-
blichis fun-
dationibus
remoueri
debent.*

*Princeps ad
tempus dissi-
mulans non
culpandus
est, modo ius-
titia non o-
bluiscatur.*

*Ducis stre-
nus vita
propter res
feliciter ge-
stas paratiū.
In eo autem
errauit Ius-
tinianus, et
enim vitia
indigni sunt
qui illustre
virum mor-
te affecterit.*

sceleris fuisset hic particeps. Quum itaque Persæ quietius agerent, & haud secus res pacificæ essent, ac si factæ induciæ intercederent; tunc demum Iustinianus Martino è præfectura eiectione, Iustinum ut propinquitate sibi & genere coniunctissimum, ita & tunc temporis communi omnium opinione per celebrem, Byzantium ad se euocatum, & copiis vniuersis præfecit, Colchôsque remisit, ut omnibus prospecturum: Quum itaque Iustinus præfectus iâ omnibus esset, nec Persæ ut acie decertaturi se ad bellum pararent, neque in hos Romani ductarent exercitus, sed sua vtrique custodiis tuerentur, & quoad possent consilia inuicem explorarent, & neutra pars bellandi initiû faceret, sed vtrò libèterque conquireret; Chosroës Persarum rex, vbi primû quæ ad Phasidem contigissent, rescivit, & Nachoragan fuga ex acie excessisse, ex Hiberia protinus euocatum pro patriis legibus sæuum in modum excruciauit. Non enim satis fore destinatâ duxit ignauiæ poenam, & simplex aliquod mortis genus ut illi inferret; sed a ceruicibus cutem ad imos pedes detraxit, vniuersamque ita, ut genitalia ipsa inuertentur & comparerent in vtris morem, constatam super scopulum quendam ut suspenderent, suis iniûxit, miserabile visu, & crudelissimû facinus, quod sane Saporem illû, qui Chosroem in regno præcessit, ausum fuisse, & solum existimo. Simillima tamè poëta quidem & Phrygius de Marsia celebriora fecit, qui vbi de arte tibiis canendi cû Apolline cõten disse, victus demum pro eius petulatiâ victori pœnas has dedit, ut ei detractû suspenderetur arboricorium. sed ista quidem poëtarum miracula sunt, & fabulæ ludicra, quæ vtiq; nec vera esse, nec decencia hi conspiciantur. quòd si tibiicinem dicant Apollinem factum, & ex arte decertatorem, atque a deo ut post victoriam sit sic ira euectus, ut indignas quas-

*Martino in
sua, vel po-
tius clemen-
ter, ex aucto-
rato Iustini
successit.*

*Nachoragã
vnius excru-
ciatus iussu
Chosrois. Su-
perbia & i-
gnauia seu-
rum iussim
que suppli-
cium.*

*Marsia fa-
tum reno-
uat Nacho-
ragam.*

quasdam & furibundas victo pœnas intulerit; quo nam pacto ex vetere hunc comparentem tam inhumanum & nefarium facinus oblectauit? Hæc autem tum primum prisce cecinerunt poëtae, & ab his iuniores excepta simul decantant, quos inter & Nonnus ille ex Pano vrbe Ægyptia oriundus, poëta, in opere suo quodam, quod Dionysiaca nuncupauit, pauca quædam de Apolline narras (non enim præcedentium verborum sat memini) ita subsequitur; Eo ex tempore, quo Marsian deum impugnantem tibicinem redarguisti, corium arbori suspensum ventis inflatur. Quod autem Persarum regum postremum id scelus ex prisco & poëtico illo prodierit, quum non antea fuisset mortalibus cognitum, apertiora sunt argumenta, & apud eos sat valida, qui & vetustissima contemplari percallent, nec ad poëtarum figmenta illa reiecerint. Sapores quondam vir iniustissimus fuit & humano sanguine contaminatus. ira is ferme inflammabatur, & in sæuitiâ proruebat, ad parcendum verò dandamque peccantibus veniam segntor erat. Vtrum verò id scelus in alios prius patrauerit, nil habeo, quo affirmare id apertum queâ.

Quod autem Valerianum tunc Romanorum imperatorem is, cui fuerat per hunc bellum illatum, victum ab se, viuumque captum eodem modo excruciauit, testis est omnis historia. Haud secus & priores illi futuri his rebus testimonio sunt, qui post deletos Parthos, Persarum susceperunt imperium. Artaxerxes Saporisque, reges vtrique omnium iniquissimi, siquidem alter proprio domino obruncto, per vim & tyrannidem sibi imperium vendicauit: alter verò, quia à suppliciis grauioribus, odiosaque impiissimis regnandi initium fecit.

II SED quum ex intercedentibus aliis item atque aliis rursus ad Artaxerxem delata oratio sit, offertur in præsentem occasio ea nunc absoluendi, quæ supra

Nonni Dionysiacorum mentio.

Persarum regum immunitas à Turcis reuistuta.

Valerianus imp. excruciat.

Tyrannorum par.

De Persicis
regibus ex
Εολῆ λόγος.

Artaxerxes.

Sapores.

Saporis felicitas, ab
Odenatho
Palmyreno
repressa.

Ormisdas.

dicturus nos esse promissimus, & regum, qui subsequuti hos sunt, meminisse. De Artaxerxe vero quibus sit parentibus ortus, qua de causa, quove modo cidarim, insigne regium, sumpserit; supra satis iam explicauimus. illud tamen adiecturi his sumus, Annis octo & triginta ad quingentos post magni Alexandri Macedonis principatum, quaternis post alterius Alexandri Mamei, Artaxerxes Persarum (quemadmodum diximus) suscepit imperium, in quo annos quindecim, mensibus demptis duobus, peregit. Huic in imperium Sapores ille succedit, omnium crudelissimus. vixit hic vnum & triginta integros annos, & ingentibus iacturis Romanos affecit. nimirum qui regem eorum necando, nil denique sibi ad eam rem impedimento fore præcogitabat. Is ferme imperium propagauit. nam & Mesopotamiorum vastauit agrum, deinceps finitimos quosque, Cilices, Syros, Cappadoces vsque peruadens depopulatus est, & incredibilem his intulit cladem; atque adeo, vt abruptas illas & vacuas montium intercapedines anfractūsque cæsorum repleuerit cadaueribus, complanauerit colles, & loca editiora inter se distantia, ac postmodum fertur sic equitasse & peruasisse, ac si montium fastigia in infimo descendissent. Hunc igitur, quum domum redisset, nec mediocriter vteretur, quæ per impietatem parasset, sed immodica elatum iâ insolétia, haud longè post, vt super bire desineret, Odenathus Palmyrenus coëgit, vir quidem tum primùm obscurus & planè incognitus, sed qui ex illatis Sapori calamitatibus, & rebus aduersus hunc gestis ingentè retulit laudem, & plerisque priscis historicis vt dignus memoria nobilitatus est. Mortuo deinde Sapore, huius filius Ormisdas regnū suscepit, vixitq; in eo breui admodū tempore. Post annum siquidem vnū & decimum diem,

diē, fato suo perfunctus is obiit mortē, nulla re gesta, quę meritō tradi memorię posset. Post hunc Vraranes annos tres quū obrinisset imperium, eius filius patri non abfimile nomen sortitus, annos sedecim in regno permanfit. Deinceps Vraranes tertius, menses duntaxat quatuor imperiū degustauit. Seganesna ei cognomen erat, quod illi inditum non ab re fuisse existimarim, nec temerē eum vetusti & patrij moris participasse. Persarum siquidem reges quum magnam aliquam nationem oppugnando cepissent, essentque illorū locis potiti, haudquaquam de cetero victos necabant, sed subactos dependere tributa cogebant, & loca inhabitare, ac captum armis agrum excolere, primoribus duntaxat gentis miserimē trucidatis: vnde & sepe noui principatus & nationis ex nomine liberos vocitabant, memorię (vti apparet) pro trophæis iam partis & iactantię gratia. Vbi itaque Seganorum gens illa ab Vrarane huius patre deuicta est, iure & filius pro regia illa consuetudine Seganesna, id est, Seganorum rex nūcupatus est. Hoc confestim deperdito, Narses imperium annos septem & menses nouem tractauit. Huius Misdates filius in principatu succedit, patris hæres effectus, non solum potentię, sed annorum æqualitatis & spatij. Mirerur nanque id quispiam, patri filioque annos mensēque imperij exactissimē fuisse pares ad mensos. Hos Saporex rex subsequutus; longissimis temporum spatiis potitus imperio est, quum tot annos regnasset, quot etiam uixerit. Hunc mater adhuc ventre gestabat, & regij generis successio ad regnum vocabatur, qui ex matre hac nasceretur: erat autem dubius partus, materne paritura hæc esset, an foeminam. Vnde principes omnes & satrapæ præmia magicis uiris ac dona exposuere, vt ea de re futura prædicerent. Grauidam deinde equam producunt in medium partui proximam, iusserūque magos super hac prius pe-

Vraranes.

*Persicorum
regum filijs
vnde inde
rētur cogno
mina.*

*Seganorum
natio.
Seganesna.*

*Saporis au-
ni uita re-
gnique pa-
res.*

*De magorū
prædictioni-
bus.*

riculum facere, vaticinarique quodcunque futurum existimarent. Hoc pacto se paulo post cognituros putabant, quò processuræ istorum essent de equa prædictiones: ex hisque posse se simul imaginari haud secus euasura, quæ de homine & mare futuròque rege prædicerentur. Quid verò magi de equa prænunciarent, nil habeo quod pro certo affirmem: sed alioquin sic omnia euenere, vti prædictum iis fuerat. Quum itaque & cæteri cognouissent, vaticinandi artem magos optimè percallere, præmiserunt reginæ qui explicarent, quæ ipsi non ignorarent futura. Hi itaque, affirmantibus Magis, marem omnino fore, qui partu edendus propediem esset, nulla interposita mora ci darim ventri imponunt, & vix dum conceptum regem pronunciant, & nomine internosci recens formatum his placuit, quod vti que organum eotenus iam suscepisset, vt & palpitaret iam sensim & subsiliret. Sic igitur quod naturæ obscurum est & incertum, pro re certiore indubitataque hi opinando suscipiunt.

Magi regina filij partum prædicunt.

Ventri corova imponitur.

Saporis in regno felicitas.

Iouianus imperium facultate sua deminuit.

12. HAVD ramen spes eos fefellit, sed longè magis ad opinionem succedentibus rebus, quàm opinati iam essent, assequuti sunt quæ sperabant, nascitur nanque non longe post & cū imperio Sapore, in eoque & iuuenilem agit ætatem, & confenescit, nimirum qui septuagesimum annum iam exegisset, vbi ad quartum eius & vigesimum imperij annum Nisibis ciuitas sub Persarū ditionē, quæ Romanorū fuisset, peruenit; Iouiniano hanc imperatore prodeunte, is nanque in ipsis mediterraneis Persarum locis eorundem ditionis & iuris, Iuliano repente perditio, per milites exercitūque & cæterā multitudine imperator mox declaratur: & quoniam nuper sibi delatarum fuisset imperium, perturbatis (vti par erat) iam rebus, & in hostili præcipue, haudquaquam

quaquam in præsentia poterat lætius, vt decuisset,
 res ipsas disponere; præsertim vt inde abscedere
 cupidus, ne in aliena moram parumper diutius tra-
 heret, & ad sua quamprimùm rediret, ignominiosè
 & turpiter cum Persis paciscitur, conuentionesque
 facit, quibus vel ad id temporis iacturam non me-
 diocrem Romana Respub. patitur, & nouis qui-
 busdam terminis Romanum retraxit imperium,
 idque quum porrectius esset, & ultra fuisset antea
 propagatum, stolidè intercidit. Sed quoniam quæ
 per id temporis accidissent, pleriq; ex priscis scri-
 ptoribus literis commendarint: haudquaquam mi-
 hi his immorari ocium est: sed ad ea progrediamur,
 quæ dicere cœpimus. Post Saporem Artaxerxes
 germanus frater, vt regni tum particeps, quatuor
 vbi regnans egisset annos, emoritur. huius filius Sa-
 pores & ipse dictus, annos quinque regnavit; toti-
 dem verò & geminatos, alteròque adiecto Saporis
 filius Varanes, qui & Cermasat à Cerma natione
 quadam, vt dictum est supra, in potestatem reda-
 cta, haud secus dictus, ac Romani aflueuere, qui
 ab Africa Africanum dixerunt, & Germanicum à
 Germania, & ex aliis item alios denominarunt.
 Post hunc Isdigertes filius suscipit principatum,
 qui & magnus apud Romanos habetur, & celeberrimus.
 Arcadius nanque ferme iam moriens quum
 more mortalium sua disponderet, hoc vsum custo-
 de ferunt, Theodosij filij & totius imperij curato-
 re. Is sanè vulgatiore sermo per priscos posteris pro-
 ditus, vel ad hanc tempestatem, vt apud doctos, ita
 & imperitos sedulò circumfertur. haud tamen vs-
 piam literis commendatum comperimus, vel cele-
 bratum, nec apud eos forte, qui de Arcadij morte
 pleraque historiarum tradiderunt, nisi in Procopij rhe-
 toris scriptis. nec sane miror hominem, qui multa
 didicerit, & omnem, vt ita dicā, collegit historiam,

*De Iouiani
 pace cum
 Persis Aga-
 thia cœsura.*

*Artaxer-
 xes.*

*Sapores.
 Varanes.*

*Isdigertes
 rex clarus.*

*Contra Pro-
 copium di-
 sputatio.*

vel id factum commemorasse, alteri cuiquam prius forte elaboratum, me verò, qui minimam in partem hæc nouerim, haudquaquam eius narratio ceperit. Sed illud equidem admiratione dignum existimauerim, quòd quum hæc Procopius narret, haud tamen simpliciter per se cognita explicet, sed Arcadium ipsum laudibus ferat, quòd optimo sit vsus

An & quomodo Arcadius sapuerit, filij suæ tutelam Isidigertis committens.

consilio. ait nanque in cæteris eum haudquaquam satis ingeniosum fuisse, in hoc solo & sapientem & prudentissimum visum. Mihi verò qui id demiretur, apparet nullã habuisse primi & repentini consilij rationem, sed rei euentus. Quo enim pacto par erat homini alieno ac barbaro, & regi nationibus insensissimæ, alienæque opinionis & mentis viro, nec satis iam cognito, vtrum æquitatem & fidem seruaret, quæ charissima sunt, commēdasse? Quòd si nihil ille in infantem deliquit, sed huius imperiũ firmissimè procurante se seruabatur, præsertim quum infans sub mammis adhuc nutrireretur; Isidigertes potius ille benignitatis erit collaudandus, quàm Arcadius facti. De his verò vt senserit quisque, sententiam ferat. Isdigertes igitur quum vn-

Isdigertis pacificum regnum.

num & vigesimum regnasset annos, aduersus Romanos bellum nunquam suscepit, neque vlla hos vnquam affecit molestia; sed benevolus semper erga hos, & pacificus fuit; siue ita tulerit casus, siue quia parceret puero, communibusve liberis procreandis & legibus. Hoc mortuo Vraranes filius

Vraranes.

quum præfisset imperio, in Romanos quidem impetum fecit, quem quum Romanorũ præfecti, qui ad fines vtuendos locati erant, amici & remissius suscepissent; confestim iter auerit, & se ad suos recepit sine vlla vel finitimorum iniuria, vel illata agris iactura. Is quum annos viginti regnasset, ex filiis alteri imperium tradidit, cui deinde quũ in regno annos septemdecim exegisset, & menses quatuor-

Vrarani filius.

ternos,

ternos, Perozes in regno successit, vir sanè audax *Perozes.*
 admodum & bellicosus, animiq; magnitudine præ
 stans, & si cætera mente & cogitatione haud sat
 constans, & longe plus audacia, quam consilio pol
 lens, in expeditione aduersus Nephthalitas interit,
 nec adeò hostium robore, quam eius temeritate. nã
 quum in hostili vt tutò procederet, huic curãdum
 fuisse, præuidendæque simul & præcauendæ la
 tentes insidiæ essent; horum tamen oblitus, in infi
 dias statim præcipitauit. in scrobes nanque & fossi
 ras cadendo, ingenti per campos spatio in capturã
 paratas, cum vniuerso exercitu perit vigesimo im
 perij anno, vitãque finiuit inglorius, vt ab Hünis
 turpiter debellatus. Nephthalitarum verò gens ipsa
 Hunnica est. Valès huius germanus frater, deinde
 ad regnũ euectus, nihil est visus siue domi siue bel
 lo memoria dignum fecisse, non solum quia mitior
 esset, & placidis moribus, & ad impetus temera
 rios, inimicitiasque obeũdas non admodum prom
 ptus; sed etiam quòd haud diu superstes fuit. siqui
 dem quaterni duntaxat anni huic decursi in impe
 rio fuerant.

*Procopius
Euthaltes
vocat.*

*Valens, seu
Blases, Pro
copio.*

13 INTEREA verò Cabades Perozi, qui Per
 ficis agminibus præerat, quam multa Romanis
 intulit bella, ac sæpe de barbaris sibi finitimis victo
 riam retulit, nihilq; temporis intermittebat, quin
 turbis se & periculis inuolueret: vnde & in subditos
 sæpe desæuebat, & implacabilis erat, ita vt pertur
 bare res optime constitutas sat posset, & ciuili in
 statu res innouare, ac consuetã peruertere. Ferunt
 præterea hunc legem tulisse, qua viris essent & in
 communi expositæ fœminæ, non tamen iuxta So
 cratis Platonisque instituta, & reconditas eorum
 in dictis commoditates: sed vt cuius ex lege lice
 ret, ad quamuis animus ferret, accedere; priuatiq;
 tori participare, vel si alteri denupserit mulier, & in
 MM. ij.

*Cabades rex
bellicosus.*

*Len. Caba
dis de poly
gamma.*

*Lex ista Ca
badi exitio
fuit.*

*De hoc ca-
stello Proco-
pius & alij.*

*Cabados de
carcere cla-
psus à rege
Euthalita-
rum benigne
excipitur.*

*Eiusdem fit
gener. Mira-
rerum vicif-
situdines in
principum,
ut & in pri-
uatorum
vita.*

alterius esset hæc potestate. vnde id sequebatur, vt iure & crebro ea in re peccare quis posset. Sed primoribus ipsius apertius id molestie ferentibus, nec esse existimantibus id iniuriæ tolerandum, ea lex regi & insidiarum & exitij præcipua causa fuit: siquidē conspiratione facta, insurgentibus vniuersis principatu hic statim deponitur, vndecimo postquam regnare cœperat anno, & in Lethes castellum traditur. Imperium verò ad Zambasem transfertur, & hunc Perozo progenitum, alias tamen humanitate iusticiæque pollere fat visum. Hoc pacto illi rebantur recte sibi peracta iam omnia, vt de cætero possent faciliter & per delicias viuere. Cabades verò è præsidio breui euadēs, siue vt scribit Procopius, vxore ad id doli iuvante, vt quæ viri vitam prætulisset suæ, siue vt aliascūque, ad Nephthalitas se contulit, Imperatoremque supplex adiuit. Tum ille vbi animo agitasset temerarios fortunæ casus, hunc perquam benigne suscepit, hortatus vt bono animo esset, & demeret prorsus in se conceptam molestiam, in primisque eblandiendo & quam optimè admonendo, mensamque opimam, dubiam, & lautioiorem cum charitatis dexteritate quadam apponendo, donec iocunde veste perlucida & ampliore, quæ omnia tunc ad veram hospitalitatem promptissima argumenta, ad meliora denique sperandum confirmat, & paulo post filiam hospiti in vxorem despondit, traditōque ei exercitu ad reditum valido remisit in patriam, vt obuios quosque & resistentes disperderet, ac pristinam recuperaret felicitatem. Verum vt arguatur longè alios plerunque habere res ipsas euentus, ac sit hominibus visum, id ipsum quemadmodum explicatum est cōtingit: & sanè ad vtrosque & varios fortunę hos impetus, motusque longo interuallo distantes, Cabadis vita expendebatur, & tēporis spatio mediocri, quandoquidem

doquidē ex pristino illo & imperatorio statu reus sit & captiuus effectus: & vbi e carcere demū euasit fugitiuus, & mutata veste redditus hospes, regisque gener & coniunctissimus, moxq; ad patrios lares descendens sine labore & periculis haud secus regnum recepit, ac nūquam amiserit, vacuūque id, & se perinde opperiens repperit. Zambazes nanque, cui id traditum fuerat, volens quidem regio huic throno concessit, & imperium cēsuit per se relinquendum, in quo quaternos annos cum voluptate vixisset, idq; renuere ex animi magnitudine, & sua cum gloria maluit, & priuatā cum securitate vitam deligere. quo factum est, vt necessitatem ipsam optimū praeueniret consilium. Cabades verō iteratō potitus imperio, ad priores & vndenos iam annos monarchiā in principatū alios triginta permanfit. Sed quæ huic vel antehac, vel in posterum accidissent, priscis & sapientibus in historiā modum elaborata & prodita sunt. Quæ verō vetustiores illi reliquerant, & posteris transmittenda essent, vt cognitu necessaria, vel superiorib. gestis per eum rebus factū optimum ducerem, si adderentur: ceperit tamen nonnullos forsitan admiratio, quod iisdem illis ferē temporibus, tam apud Romanos, quam apud Persas permulta & similia quædam acciderint, tanquam sponte sua in vtraque Republ. aduersus imperatores sinistra tunc quædam fortuna ingrueret. Siquidem paulo ante Zenon ille Isaurus Romanorum imperator, qui & Tharasis Codicus vocitabatur, per Illum, Basilium, Basiliscum & Cononem in insidias præcipitatus enixissimē ad id Verina coadiuuatē, vbi ex imperio excidisset, eiectus exterminatūsq; demum, vix in Isauriam abiens salutē inuenit. Postea verō in imperium restitutus, Basilisco annos duos tyrannidē exercente occiso, dempto illi in primis regio infi-

MM. iij.

Zambazes, seu Blasies, imperium Cabadi lumbes restituit.

Cabades suo malo edocuius sapit.

Agathias ab alijs relictā narrat.

Similitudo calamitatis in coetaneis principibus.

Zenonis exitum.

*Nepos au-
gusti calami
tati.*

gni, rursum potitus imperio, vniuersaque mode-
rando, non ad multum temporis quum regnasset,
vita excessit. Haud secus & Nepos in occidente
quum imperaret, simillimis quidem est, sed longe
maioribus inuersatus calamitatibus. ab Oreste il-
lusus ex Italia profugit, regiamque vestem, & tra-
beam semel depositam, de cætero nunquam resum-
psit, sed inter priuatos viuens occiditur. Sic ita-
que eo tempore reges & principes temeraria qua-
dam & aduersa fortuna immutabantur. Si qui ve-
rò cur hæc fiant, quæsierint; rerum principia re-
conditarum scrutati, quamcunque (vt lubet) pro-
ferant causam: mihi verò ea sunt repetenda, vnde
primum facta digressio est.

*Chosroes Ca-
badi succe-
dit.*

14 CABADE itaque mortuo, anno Iustianii
imperij quinto, Chosroes apud nos maximus ille
paternum suscepit imperium, resque eximias gef-
sit, quas rhetor Procopius & prior quidè historiae
demandauit: cætera verò, quæ ille omisit, partim
nobis sunt explicata, partim subsequenter explica-
buntur, quoad temporum continuatio ipsa exactis-
sime obseruetur. Sed illud in præsentia dixerim,
per octo & quadraginta iam annos, quibus potitus
imperio est, quam multas hunc retulisse victorias,
& eò magnitudinis euasisse, vt nullus priorum ap-
ud Persas regum fuisse huic similis comperiat,
vel si cum singulis eum quis conferat, ne Cyrum
dicam Cambysi huic parem facturus sit: sed ne Xer-
xen quidem ipsum, quem mare ferunt contabula-
sse, equitabileque id reddidisse, & nauigabiles
montes. Chosroes itaque & si sua magnitudi-
ne cæteros anteuir, vitæ tamen est exitum vt ca-
lamitosum & inglorium nactus, ita & alienissim-
um à sui temporis principum fine. Is namque
quum interea circa Carduchios montes æstiuo
tempore in Thamanorum vico quodam vitandi
æstus

*Huius pro-
speritas.*

*Chosrois exi-
tus parum
eius antea-
te vita con-
ueniens.*

actus ob gratiam, & ob locorum temperiem fecedendo diuersaretur, Mauritius Pauli per Tyberium Constantini Romanorum imperatorem Orientalibus copiis præesse iussus, in Arxianum agrum incursionem de improviso fecit, qui utique contiguus erat circumiectis vicis, ubi rex erat Persarum, castellis & agris protinus & intrepide deuastatis, Zirna flumine traiecto, in anteriora processit, & proxima quæque depopulatus, igne demum succendit. *Quum* is itaque armis igneque omnia peruaftaret, Chosroes ipse (non enim longius aberat, quam ut in altum euectam latèque diffusam flammam intueretur) hostilis perinde incendij insuetus, haudquaquam eius prospectum tulit. vnde pudore simul ac formidine percitus, nec hostibus obuiam iuit, nec quoquam pacto iniuriam vindicauit, sed præter modum ex ea clade dolore ingenti perculsus, ac sui prorsus desperans, morbo statim insanabili quodam corripitur, vnde quam celerrime ac per manus elatus, ad Seleuciam Cresiphontem regiam fertur, & in fugæ morem facta discessione non longe post vitam finiuit. Ipse vero haudquaquam satis intelligo, quo nam modo orationis decursus me ceperit, quæ, ut equidem reor, rerum gestarum admiratione & voluptate prouecta eò me petulantia duxit, ut, quæ in medio explicanda fuissent, omisissis, externa quædam & aliena meminerim. Nunc igitur ubi mihi sat constat, quousque peruenerim, & vnde digressus sim; his prætermisissis, ut suis locis postmodum describendis, ad ea me referam, quæ priora illa & subsequi, & cum his contineri facile videbantur. quandoquidem siue Persarum successiones imperatorum, siue annorum numerum, & summam ut dicam, siue quodcunque dicturum me pollicitus sum, ad finem perduxim; nil equidem

MM. iij.

*Mauritius
Chosrois felicitatem contundit.*

Chosroes obiit.

Vnde sumptis has historias Agathias.

*Sergius re-
gis inter-
pres res Per-
sicas impe-
trat Aga-
thia. Erudi-
ti viri alijs
minimè inui-
dent, sed li-
benter com-
municant
quæ ad om-
nium noti-
tiam perue-
nire debere
iudicant.*

*Præstantissi-
mus inter-
pres Ser-
gius.*

*Behi nimia
difficultates
principè su-
perbum co-*

ambigam, vt veriora hæc me confirmasse, & in his
perscrutandis diligenter elaborasse, vt quæ ab ar-
chiuis, & Persicis libris desumpserim. Sergius nan-
que interpres ille, me deprecante, vbi eò ad Persas
se contulit, ab his quibus Persarum annalium fue-
rat custodia demandata, petiit suppliciter, vt de regū
gestis sibi traderent monumenta, & causam protu-
lit, non alterius rei ob gratiam ea se velle, nisi vt a-
pud Romanos etiam literis commendentur, quæ
apud se condita essent, & magni momēti facta. quæ
vtique illi & rectè quidem petenti, mox Sergio tra-
diderunt, rem fore non insuauem rati, sed suis
magis regibus ad gloriam concessuram, si futurum
esset, vt vel apud Romanos non incognitum foret,
quales ipsi, quantique fuissent, vtque apud se ser-
uata gentis series sit. Sergius itaque, vt nominibus,
ita & temporum interuallis, & ex his, quæ per hos
gesta fuissent, opportunioribus quibusque exceptis,
e Persicæque in Græcam linguam ornate tradu-
ctis, ad me omnia, quæ ab se depoposceram, detu-
lit; permisitque vt causam ad verum absoluerem,
ob quam ipse à Persis ea acceperat monumenta,
quæ iam ipsi ad finem perduximus. Erat nimirum
Sergius ille interpres omnium præstantissimus, &
quem Chosroes rex ipse maximi faceret: quia vt in
Græca, ita & Persica lingua, & in ea esset interpre-
tandi arte facile princeps. De Cabade autem rege
si qua fortè Procopius rhetor aliter edidit, nos ta-
men Persarum scripta sequenda potius duximus,
& innitendum quæ in his scriptis produntur. Nunc
itaque vbi tantum laboris ad finem deduximus, a-
ge iam ad continuandam historiam redeamus,
quam de rebus apud Lazos tunc gestis exceptam
iam intercidimus, vt ad hæc veniremus. Nachora-
gan igitur, quum ob morum ignobilitatem, & tur-
pem in Hiberiam fugam, tum ob debellatum per
Roma-

Romanos, quem ipse ducerat, exercitum, crudelissime scrutatus interit, Chosroes quum animo agitasset, haudquaquam se posse in Colchico agro Romanis oblitere, vel mare ipsum tenentibus, quo exercitibus necessaria transuectabantur, & longe aliter ipse vt longis desertisque itineribus, ita & per baiulos homines onerariâque iumenta summa difficultate per pauca cibaria mittere suis copiis cogeretur; decreuit non de cætero sibi cum Romanis bellandum. Vt itaque pax non locis quibusdam, & ad breue perscriberetur, neve non diu esset vt imperfectior permansura & mutilata, sed eodem tenore vbique confirmaretur; ad Iustinianum oratorem Byzantiû mittit Persam virum inter cæteros facundissimum, Zich illi erat nomen, qui vbi ad Imperatorem peruenit, multis vltro citroque dictis, in id denique conuentum est, vt Romani Persæque ea tenerent, quæ in agro Lazorum belli iure cepissent, siue castella, siue præsidia forent, neque de his in posterum certaretur, nisi maius aliquod interueniret rei principium. Zich itaque rebus pro suo & oratoris officio hoc modo peractis, ad sua se contulit. Hæc vbi exercitibus nunciantur, ad multum temporis quieti & sine vllò prorsus bello mansere, & quod sponte ante hac fecerant, ex pactione fuit tunc protinus confirmatum.

*gunt, vt ad pacem animi conue-
tat.*

*Chosroes ad pacem animi adij-
cit.*

*Pacis probata conditio-
nes.*

AGATHIÆ HISTORIA-
RVM LIBER V.

BREVIARIUM.

I Zanorum, ponti Euxini litus incolentium, cu-